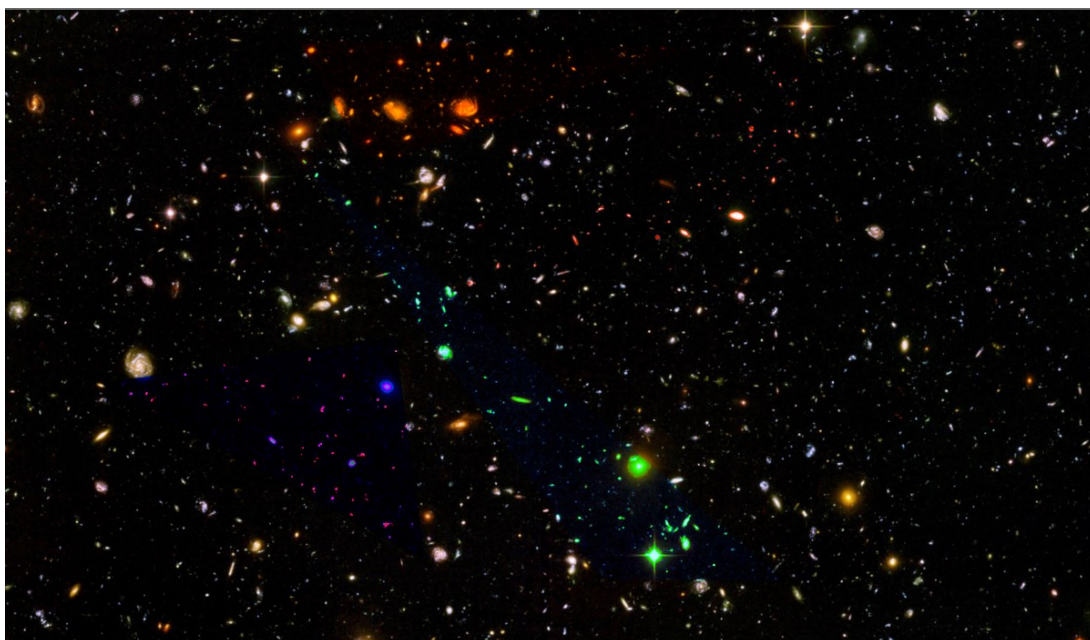

Algunes ressonàncies barroques en la poesia contemporània (II)

LLIBRES / POESIA / 2 MARÇ, 2021

I

L'últim dia **fèiem un repàs molt per sobre i a mode d'introducció** de la presència d'elements barrocs en la poesia catalana contemporània. La recepció del text va fer que algunes persones diguessin què esperaven d'un article que no prometia res ja des del títol, més enllà dels temes del Barroc i de la cosa poètica contemporània. Aquell text no tractava les esperances de *cada* lector, però sí que feia un repàs de per on ha anat, *a grans trets*, la recepció i, sobretot, la incorporació d'elements d'una època en principi superada —si més no, pel temps— en les poètiques que actuen actualment.

Deia, doncs, que aquell text era una introducció a unes lectures que busquen il·luminar la presència d'aquests elements i fer evident que de la mateixa manera que les poètiques actuen d'una manera més o menys prescriptiva —si més no, marquen una sèrie de pautes relatives a l'escriptura literària, sigui per la forma, sigui pel contingut (i qui vegi conceptes oposats aquí és que busca tres peus al gat)— en els autors que les assumeixen. Ara bé, una poètica és un sistema de representació que es correspon amb una determinada època, i al seu torn una època és una divisió temporal que, agafant-nos a Foucault i a la divisió epocal que s'accepta en la teoria literària, té a veure amb uns canvis de paradigma. És a dir, hi ha uns canvis epistèmics prou profunds i consistents per alterar la relació de l'home amb el món i, consegüentment, l'articulació d'aquestes relacions en un sistema cultural que acaba afectant també l'expressió més genuïnament literària. D'aquesta manera l'assumpció d'uns supòsits relatius a una poètica expressen una correspondència amb la *visió del món* que s'hi expressa.

Ara bé, no sempre que trobem en joc una sèrie d'elements o llocs comuns propis d'una poètica podem afirmar que es tracta d'un acord profund amb aquell sistema. Dit d'una altra manera: la dificultat en la comprensió sistemàtica del món que expressi un autor dels segles XVI i XVII, en plena lluita entre Reforma i Contrareforma, adveniment de la Nova Ciència, reuig al nominalisme i assumptió d'una dicotomia existencial entre subjecte i objecte de coneixement (projecte cartesià), etc., no serà el mateix que expressi un autor del segle XX o XXI quan posi en joc elements de la poètica típicament moderna. El mateix passa amb el subjecte crític renaixentista i o bé amb la confiança en el coneixement objectiu de l'il·lustrat.¹ Per tant, no sempre que un autor posa en joc motius de la tradició està expressant els conflictes que van dur a l'aparició d'aquests motius. A vegades també pot servir d'homenatge, a vegades pot tractar-se d'un joc estilístic i a vegades pot ser un simple pastitx mal resolt. En cadascun d'aquests possibles casos, però, ens trobem davant d'una lectura superficial.

D'altra banda, cal recordar que hi ha un fenomen, el *vallfagonisme*, que recorre part de la tradició poètica moderna i contemporània. L'escatologia, l'humor, la sàtira, l'erotisme, la pornografia,² etc., són alguns dels elements que tradicionalment s'atribueixen a la poesia de Garcia —tot i que el fet és que Garcia participa d'una manera de fer molt més extensa, ja que tots aquests motius són habituals en la poesia barroca. Aquesta tradició, que ja vàrem veure com lliga amb el popularisme del segle XIX —i fins i tot la podríem lligar amb alguns autors decadentistes— arriba fins als segles XX i XXI.

II

Diu Eliot a *Tradition and individual talent*: «The past should be altered by the present as much as the present is directed by the past. And the poet who is aware of this will be aware of great difficulties and responsibilities.» La lliçó és interessant en el sentit que tota creació entra amb un diàleg amb el passat i necessàriament condiciona la percepció que tindrem d'aquest passat.

Això no implica una sola relació amb els autors anteriors o amb la tradició o tradicions: cadascú escriu des de llocs diferents i arriba a llocs diferents. I molts altres fan el que poden. I d'altres, encara, van a les palpentes —i això també ens pot estar dient alguna cosa, és clar.

En el cas d'Andreu Subirats, la seva relació amb la tradició és clara i confusa a la vegada: no se sap fins a quin punt te l'has de creure o de quina manera. Si agafem els dos poemes llargs del llibre *On vas a peu*, inclòs en el volum *Galtes de perdiu (poesia 1986 – 2010)* (LaBreu, 2012), podem veure com aquesta relació pot tenir tot de capes diferents.

El primer poema va encapçalat per dues citacions, una de Montaigne i una de Nabokov. La del francès és del seu segon assaig, dedicat a la tristesa. La de l'autor de *Lolita* diu, més o menys, que «una boira de tendresa amaga una muntanya de desig». Una citació és d'un home del Renaixement, escèptic, que posa en qüestió la possibilitat d'un coneixement ferm, però sobretot, en aquest cas, un estoic que defuig uns sentiments massa exagerats i prefereix filtrar-los amb la paraula i la meditació. Nabokov, en canvi, parla d'una passió que viu amagada sota l'aparença d'una tendresa enganyadora com una boira. Pel que fa, doncs, al contingut allisonador, Subirats cita Nabokov com podria haver agafat Gracián, Garcia o Fontanella. Des de l'inici es veu que Subirats va recorrent a llocs comuns i diccions que tenen un recorregut reconeixible al llarg de la tradició literària occidental. El primer poema, més renaixentista, parla de la tristesa per la pèrdua del vigor de la joventut, però de seguida vira cap a l'acceptació de la maduresa i en lloa les virtuts: serenitat, llibertat, etc. El segon explica un procés d'aprenentatge i d'assoliment de llibertat existencial semblant, però fa un joc intertextual molt més intens i explícit.

Comencem pel començament: el primer poema presenta ja al primer vers, «quan plàcidament es vol caminar», que ja fa pensar en aquell *homo viator* clàssic i renaixentista que en aquest cas vol caminar «pels carrers amples de la llibertat». En general el poema té un to que bascula entre l'oda horaciana i la balada villoniana, amb una tendència cap al segon perfil que es va accentuant al llarg d'aquesta primera composició. Aquest equilibri no és banal: en les odes hi trobem unes lliçons morals i poètiques fruit d'una revisió serena de la pròpia vida. Això enllaça perfectament amb l'escepticisme de Montaigne i la distància emocional amb les passions que tracta a l'assaig *Sobre la tristesa*. Però alhora el to que agafa el poema tendeix progressivament a mostrar una influència d'alguna cosa semblant a Villon —parlem de l'autor de les *Balades* perquè el mateix Subirats les va traduir³— i a la poesia goliàrdica: la recepció i assimilació de la tradició escèptica clàssica, el manteniment d'unes formes també clàssiques, tot i que amb una llengua popularitzant. En la història de la literatura tots aquests elements eminentment moderns desembocarien en l'escepticisme barrocc. En aquest poema Subirats fa un joc semblant, per bé que si des del punt de vista historiogràfic es tractaria d'un procés diacrònic, aquí hi ha una diguem-ne sincronia: l'evolució —entenent en aquest cas evolució com a sinònim de procés, de canvi, no pas de millora ni de superació— de les qüestions estètiques es produeix tota de cop en un sol poema —malgrat que sigui un poema relativament llarg, no deixa de ser una obra lírica, així que el seu component narratiu és, per dir-ho d'alguna manera, secundari.

Aquesta sincronia en la presència d'elements, que podria ser un pastitx i prou, un joc d'estudis literaris més o menys buit, en aquest cas serveix per donar intensitat a la lectura d'un poema que, si no fos per això, cauria amb facilitat en l'alliçonament. En el poema es comença a veure que el pas del temps condueix a una primera incertesa:

Per això tenia un punt delirant
aquell pas que obre el camí del record,
ningú el percaça ni amb el millor cant
tampoc se'l traspassa venent el cor
solament l'ombra de l'ombra en retorna
boirosa, sense convenciment fort.

El parlant del poema es troba que el pas del temps, «que obre el camí del record», es perd en la incapacitat de mantenir present l'experiència passada i obre pas a una confusió boirosa. Això condueix a una inestabilitat epistemològica en la qual tot es desdibuixa i es perd seguretat:

Perquè en aquell racó mai no hi cabrà
la temprança i l'escalfor de l'amic,
en aquell racó, l'herba es fa quitrà,
el cant dels moixons esdevé xerric
i recels vençuts s'han apuntalant
amb taulons corcats i ranci xemic;

Tot plegat explica la possible falsedat de les experiències tingudes, que es confonen, perden el valor que tenien i per aquesta raó es fan indestriables:

És un tot sencer aquesta follia
de la barreja dels que vam ser,

és l'ahir que des de demà ens espia.

És interessant com aquest desengany de l'experiència s'exposa amb aquesta sèrie d'elements oposats —herba-quitrà, cant dels moixons-xerriç, recels vençuts-apuntalats — perquè sembla que Subirats fa un joc semblant al que fa Garcia a *Desengany del món*, quan

la aparent arquitectura
se resolgué i dissipà;
tot se'm representa ja
en sa natural figura.

El tema i l'estil remetent constantment a la poètica barroca. Subirats va jugant amb elements relativament abstractes —«no, no t'enyoraré enfadós engany, / només en el mal somni revindràs, / només podràs ser ja el meu esborrany»— i d'altres de més concrets o més fàcilment situables en l'experiència compartida. Sigui com sigui, però, el desengany no deixa de ser un procés, una descoberta, que a mesura que destrueix les esperances mal fonamentades i les creences insolubles mena a una calma, ara sí, escèptica, com quan diu que «arribats en aquest punt on tot somou, / l'error sembla lleu, l'encert macilent / ja no importa si neva ni plou». Finalment el parlant del poema accepta l'aparença del que es mostra: és a dir, accepta que tot plegat és aparença i que la veritat de les experiències és una cosa insondable. Això porta una conclusió ètica molt concreta que torna a lligar amb les *Odes* horacianes: «és l'hora de pactar el cel amb l'instant / i fugir de pressa cap a altres mons». Cal viure l'instant, que és l'única certesa que es té, però no aferrar-s'hi, ja que és fugisser i enganyós.

Finalment, acceptant la veritat com una cosa sempre amagada, que no té ni principi ni final, i el coneixement com un procés sense meta, diu que «allí on tot comença, tot s'acaba», que remet al Verdaguer de «l'univers és infinit, / pertot acaba i comença» que alhora remet al Giordano Bruno que afirma que l'univers és infinit i el centre és pertot. Així l'engany i així la veritat.

Si voleu crítica literària catalana de qualitat i independent, subscriuiu-vos [aquí](#) a *La Lectora*. Amb el vostre suport feu possible que la revista es consolidi i pugui créixer.

1. La Il·lustració com a sublimació i fracàs del projecte de la Modernitat és encara un del estandards que encara cuegen. [↗](#)
2. ROSSICH, Albert: *Poesia eròtica i pornogràfica catalana del segle XVII*, Barcelona, Quaderns Crema, 1985. [↗](#)
3. VILLON, François: *Balades*, trad. Andreu Subirats, Barcelona, LaBreu Edicions, 2010. [↗](#)

ETIQUETES: [ANDREU SUBIRATS](#) [BARROC](#) [FRANCESC VICENÇ GARCIA](#) [FRANÇOIS VILLON](#) [GIORDANO BRUNO](#) [GOLIARDS](#)
[JACINT VERDAGUER](#) [LABREU](#) [MODERNITAT](#)

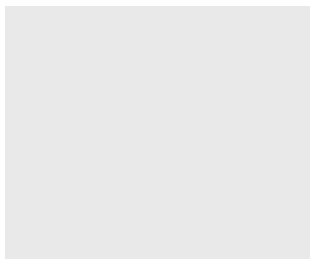

(Manresa, 1989). És llicenciat en Filosofia a la Universitat de Barcelona i màster en Estudis Avançats en Llengua i Literatura Catalanes. Es dedica a la docència en educació secundària. Ha publicat el llibre de poemes *D'epitalami, res*, (Metedora, 2017; Premi Cadaqués a Rosa Leveroni), la plaquette «Bolets» (Gnurf, 2012) i les traduccions *Poeta de les Cendres*, de Pasolini (Edicions Poncianes, 2015) i la selecció de poemes «Milestones, 13», d'Allen Ginsberg (Edicions Poncianes, 2015).

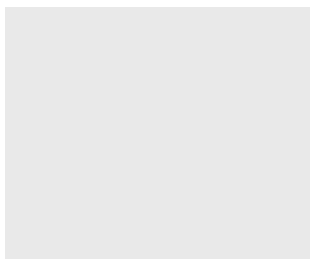

Articles relacionats

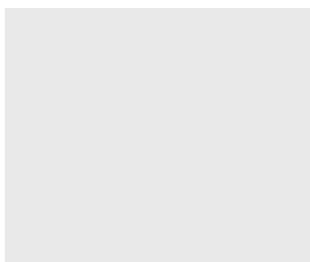

Algunes ressonàncies barroques en la poesia contemporània (I)

«I auè | la cerimònia»

Si tot és una farsa, tu i io som figurants?

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)

[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018